

Karşılıklı İştirak Durumunda Konsolidasyon

Consolidation in Cross Shareholding

Yasin Şeker¹

¹Dr, Hitit Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Çorum, Türkiye

ORCID: Y.Ş. 0000-0003-0513-7682

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Uluslararası Muhasebe Standartları/Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UMS/UFRS) kapsamında konsolidasyon kavramı ile konsolidasyon yöntemleri hakkında bilgi verilmesi ve Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) belirtilen karşılıklı iştirak durumunda konsolidasyon uygulamasının örnek uygulama vasıtasıyla ortaya konulmasıdır. Konsolidasyon, bir veya birden fazla şirketin finansal tablolarının bir ana ortaklığın finansal tablolarının altında bir araya getirilmesini ifade etmektedir. Konsolidasyonda dikkate alınması gerekli durumlardan birisi de iki şirketin birbirine ait paylara sahip olması halinde ortaya çıkan karşılıklı iştirak durumudur. Bu durumda uyulması gerekli düzenlemeler TTK'de belirlenmiştir. Bu kapsamda, çalışmanın teorik bölümünde holding(şirketler grubu), konsolide finansal tablolar, yatırım türleri, konsolidasyon türleri ve karşılıklı iştirak kavramı ele alınmış olup uygulama bölümünde ise karşılıklı iştirak durumlarında gerekli konsolidasyon işlemlerine yönelik örnekler sunulmuştur. Sonuç olarak tam konsolidasyon ve öz kaynak yöntemi kullanılarak hazırlanan finansal tablolarda yasal düzenlemeler çerçevesinde karşılıklı iştirak ilişkisinin dikkate alınması ile sermayenin doğru olarak sunulmasını sağladığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Konsolidasyon, konsolide finansal tablolar, karşılıklı iştirak

ABSTRACT

The aim of this research is to provide information about the consolidation concept, consolidation methods within the scope of International Accounting Standards/ International Financial Reporting Standards(IAS/IFRS), and present an example of consolidation procedures in the case of cross shareholdings which is specified in the Turkish Commercial Code (TCC). One of the situations that should be taken into consideration in consolidation is the cross shareholdings situation that occurs when the two companies have their own shares. In this case, the necessary regulations are determined in the TCC. In the theoretical part of the study, holding (business group), consolidated financial statements, investment types, consolidation types and cross shareholding status are explained. In the application section, examples regarding the necessary consolidation transactions in cross shareholding cases are given. As a result, it can be said that in the financial statements prepared by using the full consolidation and equity method, the capital is presented correctly by taking into account the cross shareholding relationship within the framework of legal regulations.

Keywords: Consolidation, consolidated financial statements, cross shareholding

Başvuru/Submitted: 18.05.2020 Revizyon Talebi/Revision Requested: 31.05.2020 Son Revizyon/Last Revision Received: 03.06.2020 Kabul/Accepted: 04.07.2020

Sorumlu yazar/Corresponding author: Yasin Şeker / yasinseker01@gmail.com

Atıf/Citation: Seker, Y. (2020). Karşılıklı iştirak durumunda konsolidasyon. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 63, 53-65.
<https://doi.org/doi.org/10.26650/MED.739490>

Extended Abstract

The aim of this study is to provide information about the consolidation concept, consolidation methods within the scope of International Accounting Standards (IAS)/International Financial Reporting Standards (IFRS), and consolidation in the case of cross shareholding specified in the Turkish Commercial Code (TCC).

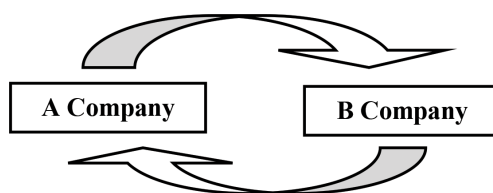
How should the cross shareholding status be evaluated during consolidation of financial statements within the scope of IFRS / IAS and TCC?

Investments in financial instruments of companies that give partnership rights regarding the preparation of consolidated financial statements in IAS/IFRS can be classified into four groups: (1) subsidiary, (2) joint venture-joint operation, (3) associates and (4) investments in financial assets. This classification is based on the level of participation of the invested company's financial and operational policies and there are different standards for each case.

Table: Measurement and Reporting Forms of Investments in Equity Instruments			
Investment Type	Criterion	Standard	Accounting Treatment
Subsidiary	Control (More than 50%*)	IFRS 10	Acquisition method (full consolidation)
Joint venture Joint operation	Shared control (==) Significant influence	IFRS 11 IAS 28	Equity method
Associate	Significant influence (20%-50%*)	IAS 28	Equity method
Investments in financial asset	No significant influence (Less than 20%)	IFRS 9	Fair value

* Unless otherwise is clearly demonstrated.

Cross shareholdings is a situation that occurs when the two companies have their own shares. In this case, the companies have their own shares in their shares. At the point of consideration of the cross shareholdings, different situations occur for companies according to the type of investment and accounting transactions are made by taking these situations into consideration. According to the TCC, cross shareholdings occurs when private and public companies have 25% of each other's shares. In case of cross shareholdings, if a company has a dominant position, one is considered as the parent and the other as subsidiary. If their two companies dominate each other, both companies are accepted as dominant and subsidiaries. The determination of the percentages of the shares is made according to article 196 of the TCC.

Figure: Cross Shareholdings

Cross shareholdings status is not explicitly included in IAS/IFRS. For this reason, The Public Oversight, Accounting and Auditing Standards Authority of Turkey has taken a policy decision on this issue and this decision was published in the official newspaper no. 28714 dated 21 July 2013. As stated in the decision, there is no regulation on cross shareholdings status in the standards. However, in the 33rd and 34th paragraphs of the IAS 32 Financial Instruments: Presentation, there are provisions regarding the company's own repurchased equity and cross shareholdings can be accounted within this scope. In this case, the amount of cross shareholdings must be eliminated from equity, as in the case of the company repurchasing financial instruments based on own equity.

The main purpose in the examples is to evaluate the mutual participation status. Therefore, other amounts, transactions and accounts have been ignored to avoid confusion. The solutions of the samples were made within the scope of IAS/IFRS in accordance with the regulations determined in the TCC.

Example 1: The ABC company, which has a capital of TL 200,000 has 90% of the subsidiary company XYZ, which has a capital of TL 150,000, XYZ company has purchased 50% of the shares of its parent company at a nominal value. In this case, the elimination transactions to be made during consolidation and the amounts to be shown in the statement of financial position will be as follows.

Subsidiaries (ABC company) : 150,000 x 0.90 (90%) = 135,000

Minority interest shareholders : 150,000 x 0.10 (10%) = 15,000

Subsidiaries (XYZ company) : 200,000 x 0.50 (50%) = 100,000

Capital adjustments due to cross-ownership : 200,000 x 0.50 (50%) = 100,000

	Parent ABC Co.	Subsidiary XYZ Co.	Elimination		Minority Interest	Statement of Financial Situation (Balance Sheet) Consolidated Amount
			ABC Co.	XYZ Co.		
Subsidiaries	135,000	100,000	(135,000)	(100,000)	-	-
Paid capital	200,000	150,000	-	(135,000)	(15,000)	200,000
Capital adjustments due to cross-ownership (-)	-	-	(100,000)	-	-	(100,000)

Example 2: ABC co., which has a capital of TL 100,000 as the parent company, has 80% of its subsidiary XYZ co., which has a capital of TL 40,000, and is in a dominant position. XYZ co. purchased 30% of the shares of its parent company at a nominal value. In this case, the elimination transactions to be made during consolidation and the amounts to be shown in the statement of financial position will be as follows.

Subsidiaries (ABC company) : 40,000 x 0.80 (80%) = 32,000

Minority interest shareholders : 40,000 x 0.20 (20%) = 8,000

Associate (XYZ company) : 100,000 x 0.30 (30%) = 30,000

Capital adjustments due to cross-ownership : 100,000 x 0.30 (30%) = 30,000

	Parent ABC Co.	Subsidiary XYZ Co.	Elimination		Minority interest	Statement of Financial Situation (Balance Sheet) Consolidated Amount
			ABC Co.	XYZ Co.		
Subsidiaries	32,000	-	(32,000)	-	-	-
Associate	-	30,000	-	(30,000)	-	-
Paid capital	100,000	40,000	-	(32,000)	(8,000)	100,000
Capital adjustments due to cross-ownership (-)	-	-	(30,000)	-	-	(30,000)

Example 3: ABC co, with a capital of TL 100,000, has 40% of its associate/joint operation XYZ with a capital of TL 80,000 and has a significant impact (or joint control) on the company. XYZ company purchased 30% of ABC co shares at a nominal value. In this case, the elimination transactions to be made during consolidation and the amounts to be shown in the statement of financial position will be as follows.

ABC co.'s shares in XYZ co. : 80,000 x 0.40 (40%) = 32,000

XYZ co.'s shares in ABC co. : 100,000 x 0.30 (30%) = 30,000

ABC co. Capital adjustments due to cross-ownership (-) : 30,000 x 0.40 (40%) = 12,000

XYZ co. Capital adjustments due to cross-ownership (-) : 32,000 x 0.30 (30%) = 9,600

	ABC Co.	XYZ Co.	Elimination		ABC Co. Statement of Financial Situation	XYZ Co. Statement of Financial Situation
			ABC Co.	XYZ Co.		
Associate/joint venture	32,000	30,000	(12,000)	(9,600)	20,000	20,400
Paid capital	100,000	80,000	-	-	100,000	80,000
Capital adjustments due to cross-ownership (-)	-	-	(12,000)	(9,600)	(12,000)	(9,600)

Cross shareholdings status examined within the scope of the study is one of the important points to be considered while preparing consolidated financial statements. While making consolidation within the scope of IAS/IFRS, the shares of companies in cross shareholdings status should be calculated, and then elimination transactions and capital adjustment should be made. Since the shares of the parent company are acquired by the subsidiary, cross shareholdings occur. In the consolidated financial statements, the share of subsidiaries in cross shareholdings status should be eliminated and relevant shares should be specified in capital adjustments due to cross-ownership account in equities. In case of associate/joint venture, where the consolidated financial statements will not be prepared, the equity method is used, the shares acquired in the case of cross shareholdings are eliminated from the associate/joint venture account and the related amounts must be included in the capital adjustments due to cross-ownership account in equity. Otherwise, there will be a fictitious increase in capital and users of financial statements will be misinformed.

1. Giriş

Ekonomik faaliyetlerdeki çeşitliliğinin bir gereği olarak belirli bir şirketler grubunun kontrolü altında farklı tüzel kişiliklerde şirketler kurulmaktadır. Hukuki boyutta birbirinden bağımsız tüzel kişiliklere sahip bu şirketler aslında belirli bir şirketler grubunun ekonomik bakımdan parçalarını oluşturmaktadır. Bu noktada şirketler topluluğunu ilişkin konsolide finansal tabloların hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Konsolide finansal tablolar hazırlanırken şirketlerin birbirlerinin paylarına sahip olması durumunun değerlendirilmesi dikkate alınması gereken önemli noktalardan birisidir. Genel olarak iki sermaye şirketinin birbirinin paylarına sahip olmaları durumu karşılıklı iştirak olarak ifade edilebilir. Ancak TTK'de karşılıklı iştirak durumu belirli bir yüzdenin üzerinde karşılıklı olarak paylara sahip olunması durumunda kanun kapsamında düzenlemelere tabidir. Karşılıklı iştirak durumunda şirketlerin kendi sermayelerine iştirak etmiş olma durumu oluşmaktadır. Bu durumun konsolide finansal tablolar hazırlanırken dikkate alınmaması köpük sermaye oluşumuna neden olacak ve finansal bilgi kullanıcılarına doğru bilgi sunulmamış olacaktır. Dolayısıyla bu gibi durumlarda bahse konu ilişkinin dikkate alındığı bir yaklaşımla raporlamanın yapılması şirketler topluluğuna ilişkin gerçeği yansıtan finansal bilgilerin sunulabilmesi açısından önem taşımaktadır. İfade edilen önemi kapsamında bu çalışmanın amacı UMS/UFRS kapsamında konsolidasyon kavramı ile konsolidasyon yöntemleri hakkında bilgi verilmesi ve TTK'de belirtilen karşılıklı iştirak durumunda konsolidasyon uygulamasının örnek uygulama vasıtasıyla ortaya konulmasıdır. Literatürde konsolidasyonla ilgili ulaşılabilen çalışmalarda karşılıklı iştirak durumunun kapsamlı bir şekilde incelenmediği gözlemlenmiştir. Bu nedenle çalışmanın ele alınan konu hakkında hem teorik hem de uygulama boyutunda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada öncelikle konsolidasyon kavramı, konsolide finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan yöntemler ve karşılıklı iştirak durumu teorik boyutta ele alınmıştır. Daha sonra ise karşılıklı iştirak durumu örnekler üzerinden incelenmiş ve sonuç bölümünde konu ile ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir. Çalışmada ele alınan konu gelen itibarıyla "TTK ve UFRS/UMS kapsamında finansal tabloların konsolidasyonu sırasında karşılıklı iştirak durumu nasıl değerlendirilmelidir?" şeklinde ifade edilebilir.

2. Konsolidasyon Kavramı

Şirketlerin bir grup olarak merkezi bir yönetim altında toplanmasıyla oluşan topluluklara holding (şirketler topluluğu) denilmektedir. Holding, bir şirketin bir veya daha fazla şirketin yönetimini ele geçirmek amacıyla hisse senetlerinin bir kısmını ya da tamamını doğrudan veya dolaylı bir şekilde almasıyla oluşmaktadır. Yönetimi ele geçiren/hâkim şirket ana ortaklık olarak tanımlanırken, yönetimi ele geçirilen şirket veya şirketlere de bağlı ortaklık denilmektedir (Selvi & Yılmaz, 2002, s. 1). Bu noktada hukuki olarak birbirinden bağımsız olan bu şirketlerin belirli bir ekonomik topluluğun parçası oldukları için finansal tablolarının bir bütün olarak sunulması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyacı karşılamak için hazırlanan finansal tablolara "konsolide finansal tablolar" denilmektedir. Konsolide finansal tablolar, ana ortaklığın ve ayrı bir tüzel kişiliğe sahip bağlı ortaklıklarının varlıklarının, borçlarının, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının bir araya getirilip tek bir şirketinki gibi sunulduğu bir gruba ait finansal tablolardır (TFRS 10, para. 7). Konsolidasyon kelimesi Fransızca kökenli olup sağlamaştırmak, birleştirmek, bütünleştirmek takviye etmek ve bir arada göstermek anlamlarına gelmektedir (Yardımcıoğlu, 2008, s. 148). Bu nedenle konsolidasyon kelimesi mühendislik, finans sektörü, vergi ve borç gibi farklı alanlarda farklı anlamlarda kullanılabilir. Muhasebe alanında ise konsolidasyon, bir veya birden fazla şirketin finansal tablolarının bir ana ortaklığın finansal tablolarının altında bir araya getirilmesini ifade etmektedir. Konsolide finansal tabloların hazırlanmasıyla holding bünyesindeki şirketlerin grup içinde oluşan işlemleri ve bakiyeleri elimine edilmektedir. Bu açıdan konsolidasyon işlemi finansal tablolarda oluşabilecek gizleme veya makyajlama gibi işlemleri önlemede, finansal tabloların gerçeği yansıtmasında ve finansal tablo kullanıcılarının doğru bilgilendirilmesi noktasında önemli bir uygulama olup grup dışında oluşan ekonomik faaliyetlerin sonuçlarının izlenmesini sağlamaktadır.

Konsolide finansal tablolar gönüllü olarak sınırlı sayıda şirket tarafından hazırlanmaktayken Uluslararası Muhasebe Standartlarıyla birlikte 2005 yılında halka açık şirketler için zorunlu hale gelmiştir. Konsolide finansal tabloların

düzenlenmesiyle şirket gruplarına ilişkin finansal bilginin daha doğru bir şekilde sunulması sağlanmış olmaktadır (Çürük & Tanyeri, 2018, s. 46). Konsolidasyonun olumlu yönleri; bilgi kullanıcılarına geniş bir bakış açısı sunma, nakit akışları hakkında bütüncül sunum sağlama, uluslararası düzenlemelere uygun olarak düzenleme sayesinde dünyanın her yerinde geçerlilik, raporlama maliyetinden tasarruf sağlama, sistematik bir düzenin olması, daha gerçekçi karşılaştırma imkânı sağlama, denetim faaliyetlerini kolaylaştırıcı etki ve bireysel finansal tablolara göre daha anlamlı ve doğru bilgi sağlama şeklinde sıralanabilir. Konsolidasyonun olumsuz yönleri ise finansal durumu kötü bir şirketin konsolidasyon sonucunda finansal durumunun yanıltıcı bir şekilde iyi olarak değerlendirilmesi, farklı sektörlerdeki şirketlerin muhasebe sistemleri ve değerlendirme yöntemlerindeki farklılıklardan kaynaklanan yanlış değerlendirmelerin yapılabilmesi, konsolidasyon nedeniyle finansal oranların hatalı olabilmesi ve azınlık pay sahipleri açısından yetersiz bilgi sunumu olarak sıralanabilir (Çankaya, 2007, s. 131, Akdoğan & Tenker, 2007, Aslan 2014, Temiz ve ark., 2019, s. 227).

3. Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanmasında Kullanılan Yöntemler

Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında yatırım yapılmış ortaklıkların niteliklerine göre üç yöntem vardır. Bunlar, tam konsolidasyon yöntemi, özkaynak yöntemi ve oransal konsolidasyon yöntemidir (Kaya, 2011, s. 29). Uluslararası Muhasebe Standartları/Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UMS/UFRS)' bu yöntemlerden ilk ikisine izin verirken, oransal konsolidasyon yönteminin kullanımına izin vermemektedir.²

Konsolide finansal tabloların hazırlanması durumu ile ilgili olarak UMS/UFRS'lerde şirketlerin ortaklık hakkı veren finansal araçlarına yapılan yatırımlar; (1) bağlı ortaklık, (2) iş ortaklığı-müşterek faaliyet, (3) iştirak ve (4) finansal varlık yatırımları olmak üzere dört grupta sınıflandırılabilir. Sınıflandırma yatırım yapılan şirketin finansal ve faaliyet politikalarının belirlenmesi kararlarına katılma düzeyine göre yapılmakta olup her bir durum için farklı standart mevcuttur. Özkaynak araçlarına yapılan yatırımların ölçme ve raporlama şekilleri Tablo 1'deki gibi özetlenebilir.

Tablo 1: Özkaynak Araçlarına Yapılan Yatırımların Ölçme ve Raporlama Şekilleri

Yatırım Türü	Kriter	Uygulanacak Standart	Yöntem
Bağlı Ortaklık	Kontrol Gücü (%50'den fazla*)	UFRS 10	Tam Konsolidasyon Yöntemi
Müşterek Faaliyet İş Ortaklığı	Müşterek kontrol (==) Önemli etki	UFRS 11 UMS 28	Özkaynak Yöntemi
İştirak	Önemli Etki (%20 ile %50 arası*)	UMS 28	Özkaynak Yöntemi
Finansal Varlık Yatırımları	Gerçeğe uygun değer (%20'den az)	UFRS 9	Gerçeğe Uygun Değer

3.1. Tam Konsolidasyon Yöntemi

Tam konsolidasyon yöntemi³, ana ortaklığın finansal tablolarıyla bağlı ortaklık konumundaki şirketin/şirketlerin finansal tablolarındaki tüm kalemlerin birleştirilip, grup içi işlemlerin elimine edilmesi sonucunda tek bir şirket gibi grubun konsolide finansal tablolarının hazırlandığı yöntemdir. **Ana ortaklık**, bir veya birden daha fazla şirketi kontrol eden şirketleri; **bağlı ortaklık** ise ana ortaklık konumundaki başka bir şirket tarafından yönetilen bir şirketi ifade etmektedir (TFRS 10, para. 7). UFRS 10'a göre **kontrol**, yatırım yapan şirketin, yatırım yaptığı şirket üzerinde (1) güce sahip olduğu, (2) değişken getirilere maruz kaldığı (pozitif ya da negatif) veya bu getirilerde hak sahibi olduğu ve (3) bu getirileri asil olarak etkileme gücünü kullanma hakkına sahip olduğu durumda ortaya çıkmaktadır. Yatırım yapan şirketin güce sahip olabilmesi için asli olarak oy haklarının %50'sinden fazlasını elinde bulundurmak suretiyle ilgili faaliyetleri yönetmesi ve elinde buldurduğu oylar ile yönetim organının üyelerinin çoğunluğunun atanması gerekmektedir (TFRS 10, para.

1 TMS/TFRS seti UMS/UFRS setinin birebir Türkçe tercümesidir. Çalışma kapsamında Türkçe tercümelere faydalandığı için atıflar TMS/TFRS'lere yapılmıştır.

2 Oransal Konsolidasyon yöntemi daha önceden standartlarda (yürürlükten kaldırılan TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar) kullanılmakta olan bir yöntem iken TFRS 11 ile bu yöntemi kullanan şirketler özkaynak yöntemine geçiş yapmıştır.

3 Tam konsolidasyon yöntemi "brüt konsolidasyon yöntemi" olarak da adlandırılmaktadır (Otlu, 1999:107).

B35–B36). Ayrıca, oy haklarının %50'sinden azına sahip olduğu durumda dahi yatırım yapan şirketin anlaşma ve/veya haklar vasıtasıyla güce sahip olma imkânı bulunmaktadır⁴ (TFRS 10, para. B38).

Tam konsolidasyon yönteminde, ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki pay oranına bakılmaksızın bağlı ortaklığın finansal tabloları konsolide edilmektedir (Göğüş 2007, s. 22). UFRS 10'a göre bir veya birden daha fazla bağlı ortaklığı kontrol eden ana ortaklık niteliğindeki bir şirket konsolide finansal tablolar hazırlamak zorundadır. Fakat standartta belirtilen şartların tamamını sağlayan ana ortaklıkların konsolide finansal tabloları hazırlamaları zorunlu değildir.⁵ Konsolide finansal tablolar hazırlanırken dikkate alınan muhasebeleştirme hükümleri aşağıdaki gibidir (TFRS 10, para. B86):

- Ana ve bağlı ortaklıkların özkaynak, yükümlülük, varlık, nakit akışları, gelir ve giderlerine ait benzer kalemler birleştirilir.
- Ana ortaklığın bağlı ortaklıkta yer alan yatırımının defter değeri ile bağlı ortaklığın özkaynaklarından ana ortaklığın pay tutarı elimine edilir.
- Grup şirketleri arasındaki işlemlerle ilgili tutarlar ile grup içi varlık ve borçların tümü ve grup içi işlemler nedeniyle oluşan kâr veya zararların tamamı elimine edilir.

3.2. Özkaynak Yöntemi

Özkaynak yöntemi, yatırımın ilk olarak elde etme maliyeti ile muhasebeleştirildiği ve daha sonra bu tutarın yatırım yapılan şirketin net varlıklarında yatırım yapan şirketin payına düşen kısmı yansıtacak şekilde düzeltildiği bir ölçme ve raporlama yöntemidir. Bu yöntemde yatırım yapan şirketin kâr veya zararının kapsamı; (1) yatırım yapmış olduğu şirketin kâr veya zararından kendisine düşen payı; (2) yatırımcı şirketin diğer kapsamlı kârı ve (3) yatırım yapılan şirketin diğer kapsamlı kârından kendisine düşen paydan oluşmaktadır (TMS 28, para. 3). Özkaynak yönteminde yatırım yapan şirketin yatırım yapmış olduğu şirketteki payının finansal tablolarda sunulması hedeflenmektedir (Türel & Şenyiğit, 2005, s. 203). TMS 28'e göre yatırım yapan şirket; yatırım yapmış olduğu şirket üzerinde önemli etkiye veya müşterek kontrole sahipse iştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırımlarını, istisnalar hariç⁶, özkaynak yöntemini uygulayarak muhasebeleştirmektedir. Bu yöntemin uygulanmasında öngörülen işlemlerin bir çoğu UFRS 10'da belirtilen konsolidasyon işlemleri ile benzerlik taşımaktadır. Ayrıca, bir iştirak veya iş ortaklığı yatırımının muhasebeleştirilmesinde; bir bağlı ortaklık ediniminin muhasebeleştirilmesinde kullanılan usuller için belirleyici olan kavramlar uygulanmaktadır (TMS 28, para. 26). Pay oranının hesaplanmasında ise bir grubun ana ortaklık ve bağlı ortaklık/ortaklıklarının ilgili iştirak veya iş ortaklığındaki paylarının toplanmasıyla bulunmaktadır. Bu noktada, söz konusu grubun diğer iştiraklerinin ve iş ortaklıklarının elindeki paylar hesaplamaya dâhil edilmemektedir (TMS 28, para. 27). Konsolide edilen bağlı ortaklıkları dâhil olmak üzere bir şirketin iştirak veya iş ortaklığı ile gerçekleştirdiği işlemlerden kaynaklanan kazanç ve kayıpların payının finansal tablolardan elimine edilmesi ve sadece iştirak veya iş ortaklığındaki ilişkili olmayan yatırımcıların payları oranında finansal tablolara yansıtılması gerekmektedir (TMS 28, para. 28).

Müşterek anlaşma, iki veya daha fazla tarafın müşterek kontrole sahip olduğu anlaşmaları ifade etmekte olup ya bir müşterek faaliyet ya da bir iş ortaklığını kapsamaktadır. **Müşterek Kontrol**, bir anlaşma üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak taraflar arasında paylaşılmasıdır (TFRS 11, para. 5). Müşterek kontrol için faaliyetlerle ilgili karar almada yeterli oy oranının, müşterek kontrole sahip şirketlerin oy birliği ile karar almasını gerektirmektedir. Diğer bir ifadeyle, müşterek anlaşmanın taraflarının oy oranları toplamının karar almada yeterli olması ve kararların ilgili taraflarının oybirliği alınması durumunda müşterek kontrol söz konusudur. Müşterek bir anlaşma; müşterek bir faaliyet veya iş ortaklığı şeklinde olabilir. Müşterek anlaşmada, müşterek kontrole sahip olan tarafların (1) bu anlaşmayla ilgili varlıklar üzerinde haklara ve borçlara ilişkin yükümlülüklerle sahip oldukları durumda **müşterek faaliyet** ve taraflarına müşterek faaliyet katılımcıları, (2) anlaşmanın net varlıkları üzerinde haklarının bulunduğu durumda **iş ortaklığı** ve taraflarına iş ortaklığı

4 Bakınız: TFRS 10, paragraf B39-B50

5 Bakınız: TFRS 10 Kapsam

6 Bakınız: TMS 28, paragraf 17,18 ve 19

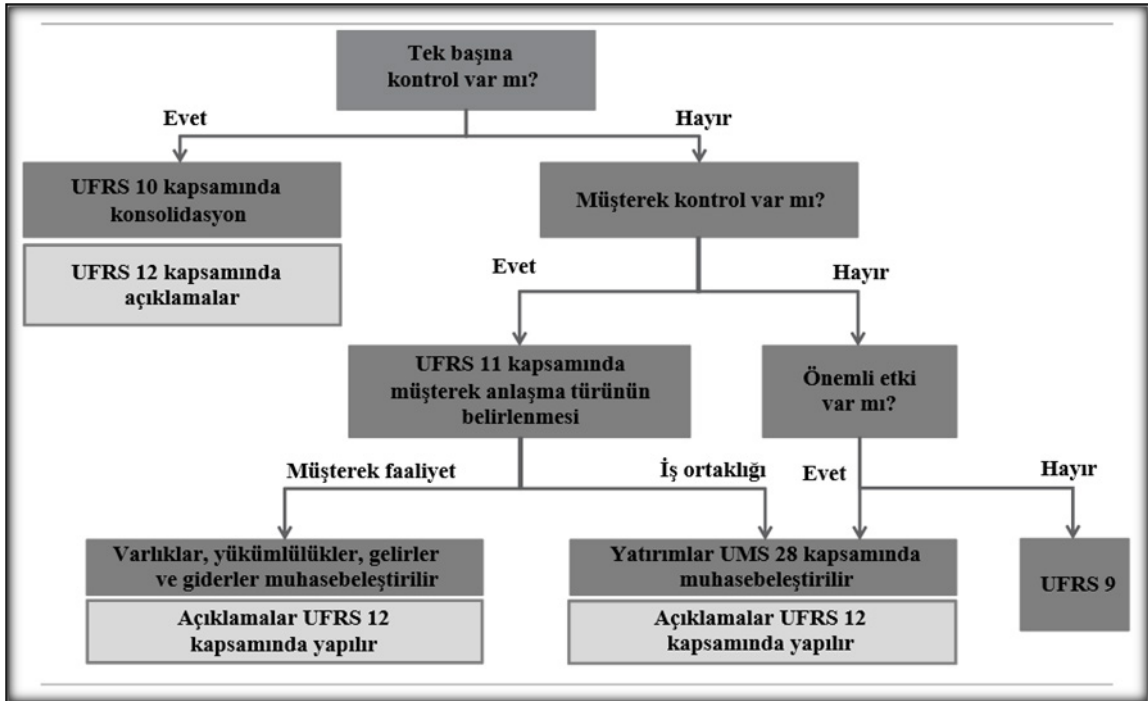
katılımcıları şeklinde sınıflandırma yapılmaktadır. Bu noktada anlaşılacağı üzere anlaşma taraflarının hak ve yükümlülüklerine bağlı olarak müşterek anlaşmanın türü belirlenmektedir⁷ (TFRS 11, para. 14–16).

İştirak, yatırımcı şirket konumundaki bir şirketin üzerinde önemli etkisi olduğu şirketi ifade etmektedir. **Önemli etki** ise, yatırımcı şirket konumundaki bir şirketin yatırım yapmış olduğu şirketin finansal ve faaliyetleri ile alakalı politikaların belirlenmesi kararlarına katılma gücünü ifade etmektedir. Ayrıca önemli etki yatırım yapılan şirketin politikalarını tek başına ya da bir başka taraf ile müşterek kontrol etme gücünü ifade etmemektedir (TMS 28, para. 2). Önemli etki yatırım yapılan şirketin oy hakkının doğrudan ya da dolaylı olarak %20 ile %50 arasında bir oranda elinde tutulması halinde yatırım yapan şirketin önemli etkisinin olduğu kabul edilir. Ayrıca TMS 28’de belirtildiği üzere önemli etkinin varlığı, yatırım yapılan şirketin yönetim kurulunda temsil edilme, politika belirleme sürecinde bulunma, yatırımcı ve yatırım yapılan şirket arasında önemli işlemlerin olması, şirketler arası personel değişimi ve şirkete gerekli teknik bilgilerin sağlanması hususlarının bir veya birden fazlasının olması halinde söz konusu olmaktadır (TMS 28, para. 6).

3.3. Oransal Konsolidasyon Yöntemi

Oransal konsolidasyon yöntemi, ana ortaklığın, bağlı ortaklıklarının varlık, borç ve faaliyet sonuçlarını bu ortaklıklardaki payı ile orantılı bir şekilde konsolide finansal tablolarında göstermesini öngörmektedir (Eyüpgiller, 2012, s. 33). Bu yöntemde, konsolide finansal tabloların hazırlanmasının nihai amacının ana ortaklığın faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun yatırımcılara raporlanması olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle ana ortaklığın payına düşen oranda varlık ve yükümlülükler konsolide edilmektedir (Demir & Bahadır, 2009, s. 176–178). Bu yöntem günümüzde UMS/IFRS’de kullanılmamaktadır.

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken hangi standardın uygulanacağına karar vermede bir yol gösterici olarak Şekil 1’de UFRS 10, UFRS 11, UFRS 12 ve UMS 28 standartların etkileşimine yer verilmiştir.

Şekil 1: UFRS 10, UFRS 11, UFRS 12 ve UMS 28 Arasındaki Etkileşim

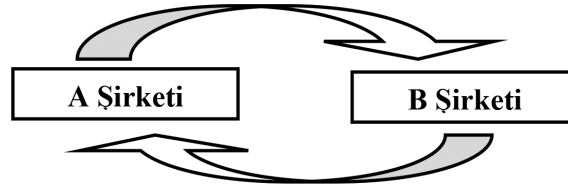
Kaynak: www.ifrs.org web adresinden uyarlanmıştır.

7 Detaylı bilgi için bakınız: TFRS 11, sayfa 9–10

4. Karşılıklı İştirak Durumu

Karşılıklı iştirak, iki şirketin birbirine ait paylara sahip olması halinde ortaya çıkan bir durumdur. Bu durumda şirketlerin paylarında kendi sahip olduğu hisseler de bulunmaktadır. Karşılıklı iştirakin dikkate alınması noktasında şirketler için yatırımın türüne⁸ göre farklı durumlar oluşmakta ve muhasebeleştirme işlemleri bu durumlar dikkate alınarak yapılmaktadır. TTK'ye göre karşılıklı iştirak, sermaye şirketlerinin⁹ birbirlerinin paylarının %25'ine sahip olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Karşılıklı iştirak durumunda bir şirketin diğerine hâkim olması halinde birisi ana ortaklık diğeri bağlı ortaklık olarak kabul edilmektedir. İki şirketin de birbirine hâkim durumda¹⁰ olmaları halinde ise her iki şirket hâkim ve bağlı ortaklık kabul edilmektedir. Payların yüzdelerinin hesaplanması ise TTK madde 196'ya göre yapılmaktadır (TTK, md. 197).

Şekil 2: Karşılıklı İştirak Durumu

Alman hukukundan esinlenilerek şirketler arasında hâkimiyet ilişkisi bulunmaması durumu “basit karşılıklı iştirak”, şirketler arasında hâkimiyet ilişkisi bulunması durumu ise “nitelikli karşılıklı iştirak” olarak adlandırılabilir (Nilsson; 2012, s. 258). Basit karşılıklı iştirak durumunda, hâkimiyet ilişkisi bulunmayıp iki şirketin birbirinden en az %25 oranda bir pay sahibi olması gerekmektedir. Dolayısıyla %25'in altında pay sahibi olunması durumu kanunda bir hükme bağlanmamış olup serbest bırakılmıştır. TTK 195'inci madde kapsamında hâkimlik söz konusu olduğunda ise nitelikli karşılıklı iştirak ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Bir şirketin hâkim olması durumu tek taraflı nitelikli karşılıklı iştirak, iki şirketin birden hâkim olması durumu ise çift taraflı nitelikli karşılıklı iştirak olarak adlandırılır. Hâkimlik söz konusu olduğunda TTK madde 197'de belirtilen şekilde bir durum olmasa diğeri bir ifadeyle bağlı ortaklığın ana ortaklıktaki payı %25'in altında olsa dahi ilgili yaptırımların yine TTK'nin madde 379 (5) ve madde 612 (6) kapsamında uygulanma imkânı bulunmaktadır. Örnek olarak A şirketi B şirketinin paylarının %80'ine sahipken, B şirketi A şirketinin paylarının %5'ini alırsa bu durumda hâkimlik söz konusu olduğu için karşılıklı iştirak kabul edilir (Nilsson, 2012, s. 258–259).

Karşılıklı iştirak halinde hakların dondurulması durumu TTK 201'inci maddede belirlenmiştir. Bu madde de yer alan ifade şu şekildedir: “(1) Bir sermaye şirketinin paylarını iktisap edip karşılıklı iştirak konumuna bilerek giren diğeri bir sermaye şirketi, iştirak konusu olan paylardan doğan toplam oylarıyla diğeri pay sahipliği haklarının sadece dörtte birini kullanabilir; bedelsiz payları edinme hakkı hariç, diğeri tüm pay sahipliği hakları donar. Söz konusu paylar toplantı ve karar nisabının hesaplanmasında dikkate alınmaz. 389 ile 612'nci madde hükümleri saklıdır.(2) Birinci fıkrada öngörülen sınırlama, bağlı şirketin hâkim şirketin paylarını iktisap etmesi veya her iki şirketin birbirlerine hâkim olması hâlinde uygulanmaz.” (TTK md. 201).

TTK madde 201'in 1'inci fıkrasında belirtilen durum basit karşılıklı iştirak halindeki hakların dondurulmasına ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Buna göre basit karşılıklı iştirak durumunda bilerek karşılıklı iştirak durumuna giren(ikinci yatırımcı) şirket iştirak sonucu oluşan paylarının %25'ini kullanabilecektir. Aynı fıkrada belirtilen 389 ile 612'inci madde hükümleri saklıdır ifadesi ise basit karşılıklı iştirak durumundan nitelikli karşılıklı iştirak durumuna geçildiği zaman (hâkim durum oluşunca) devreye girecek olup böyle bir durumda karşılıklı katılım oranına bakılmadan bağlı ortaklığın ana ortaklık paylarını iktisap etmesi durumunda uygulanacak hükümlerdir (Nilsson, 2012, s. 260). Nitelikli karşılıklı iştirak durumundaki hakların donması konusunu düzenleyen 2'inci fıkrada ise şirketlere bir sınırlama uygulanmamaktadır.

Karşılıklı iştirak durumu finansal tabloların şeffaflığı, sermayenin korunması, eşit işlem ilkesi ve yönetim kurulunun bağımsızlığı gibi konularda önem arz etmektedir. Sermayenin korunması ilkesi kapsamında, Türk Ticaret Kanunu (TTK)

8 Yatırım türleri için bakınız Tablo 1

9 TTK madde 124'e göre sermaye şirketleri; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerdir.

10 Hâkimiyet durumu hakkında detaylı bilgi için bakınız; TTK, madde 195.

anonim şirketlerde TTK madde 480 fıkra 3 ve limited şirketlerde TTK madde 601 ile şirkete konulan sermayenin geri verilmesi/istenmesi yasaklanmıştır. Karşılıklı iştirak durumunda sermayenin ortağa geri verilmesi durumu oluşacağı için bu durum ilgili yasağa aykırı görünmektedir. Karşılıklı iştirak durumunda şirketlerin aslında kendi sermayelerine iştirak etmiş olma durumu oluşmaktadır. TTK madde 197'nin gerekçesinde belirtildiği üzere bu durum kağıt üzerinde sermayeyi arttıracak olup aslında fiyatif olup köpük sermaye (sermayenin sulandırılması) oluşmasına neden olmaktadır. Böyle bir durumun dikkate alınmaması halinde finansal tablo kullanıcılarına yanlış bilgi sunulmuş olacaktır. Ayrıca karşılıklı iştirak halinde adil olmayan bir şekilde pay oranlarında da artış olacaktır. Oluşabilecek bu gibi olumsuz durumlara karşı bir önlem olarak TTK'de karşılıklı iştirak durumu caydırıcı amaçlı olarak belirli kurallara ve sınırlandırmalara bağlanmıştır.

Karşılıklı iştirak durumu UMS/UFRS'de ise açık bir şekilde yer almamaktadır. Bu nedenle Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu "Karşılıklı İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi konusunda Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanmasına Yönelik İlke Kararı" almış ve bu karar 21 Temmuz 2013 tarihli 28714 no'lu Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Kararda da belirtildiği üzere standartlarda karşılıklı iştirak durumu konusunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı'nın aşağıda yer alan 33'üncü ve 34'üncü paragraflarında şirketin geri satın alınan kendi hisselerine ilişkin hükümler bulunmakta olup karşılıklı iştirakler bu kapsamda muhasebeleştirilebilir. Bu durumda özkaynağa dayalı finansal araçları şirketin geri satın alması durumunda olduğu gibi karşılıklı iştirak tutarı özkaynaklardan elimine edilmelidir.

"TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı
İşletmenin geri satın alınan kendi hisseleri:
 33. İşletmenin, özkaynağına dayalı finansal araçlarını yeniden edinmesi durumunda, bu araçlar ("işletmenin geri satın alınan kendi hisseleri") özkaynaktan düşülür. İşletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarının alışından, satışından, ihracından ya da iptalinden dolayı kar veya zarara herhangi bir kazanç ya da kayıp yansıtılmaz. Bunun gibi, işletmenin geri satın alınan kendi hisseleri, işletme tarafından ya da konsolide edilmiş şirketler grubunun diğer üyeleri tarafından geri alınabilir ya da elde tutulabilir. Alınan ya da ödenen tutarlar doğrudan özkaynaktan muhasebeleştirilir.
 34. "TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu" Standardı uyarınca, işletmenin geri satın alınan kendi hisselerinin elde bulundurulmuş tutarı ya finansal durum tablosunda (bilançoda) ya da dipnotlarda ayrı ayrı kamuoyuna açıklanır. İşletme, özkaynağına dayalı finansal araçlarını ilişkili taraflardan geri satın alması durumunda, "TMS 24 İlişkili Taraf Açıklamaları" Standardı ile uyumlu olarak kamuoyuna açıklamada bulunur.
Uygulama Rehberi 36. Her ne sebeple geri alınmış olursa olsun, bir işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlar finansal bir varlık olarak dikkate alınmaz. Paragraf 33 özkaynağına dayalı finansal araçları yeniden satın alan bir işletmenin söz konusu araçları özkaynaktan düşmesini gerektirir. Ancak örneğin müşterisi adına kendi hisse senedini elinde tutan finansal bir kurum gibi, bir işletmenin başkaları adına kendi hisse senedini elinde tutması durumunda ortada bir acentelik ilişkisi vardır ve dolayısıyla elde tutulan söz konusu araçlar işletmenin finansal durum tablosuna (bilançosuna) dahil edilmez."

Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)¹¹ kalemi bir şirketin paylarının konsolidasyona tabi olan diğer bir şirket tarafından satın alınması durumunda ödenmiş sermayesinin yasal kayıtlara uygun olarak gösterilmesini teminen, ödenmiş sermaye tutarının, ödenmiş sermaye dışındaki bir kalemlerle düzeltilmesini sağlamaktadır (KGK, Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi). Bu kalem KGK tarafından hazırlanmış olan finansal durum tablosu örneğinde özkaynaklar altında aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

... ŞİRKETİ (VE BAĞLI ORTAKLIKLARI) BAĞIMSIZ DENETİMDEN GEÇMİŞ (GEÇMEMİŞ) ... TARİHLİ (KONSOLİDE) FİNANSAL DURUM TABLOSU (BİLANÇO)

ÖZKAYNAKLAR
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar
- Ödenmiş Sermaye
- Geri Alınmış Paylar (-)
- Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)

11 Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından hazırlanan "Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı"nda Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-) hesabı yer almamaktadır. İlgili taslak hakkında nihai karar verilmeden önce hesap planına Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-) hesabının da eklenmesi faydalı olacaktır.

4. Karşılıklı İştirak İlişisine Örnekler

Çalışmanın bu kısmında yatırımın türü kapsamında oluşacak karşılıklı iştirak ilişkisine dair örnekler ele alınmıştır. Örneklerde asıl amaç karşılıklı iştirak durumu değerlendirilmesi olduğu için diğer tutarlar, işlemler ve hesaplar karışıklık yaratmamak adına göz ardı edilmiştir. Satın almalar aynı yıl içerisinde gerçekleşmiştir. Tüm tutarlar TL olarak gösterilmiştir. Örneklerin çözümleri TTK'de belirlenen düzenlemelere uygun olarak UMS/UFRS kapsamında yapılmıştır.

Örnek 1: Ana ortaklık konumundaki sermayesi 200.000 TL olan ABC A.Ş. sermayesi 150.000 TL olan bağlı ortaklığı XYZ A.Ş.'nin %90'ına sahip durumdadır. XYZ A.Ş. ana ortaklığının hisselerinin %50'sini nominal değerinden satın almış durumdadır. Bu durumda konsolidasyon sırasında yapılması gerekli eliminasyon işlemleri ve konsolide finansal durum tablosunda gösterilecek tutarlar aşağıdaki gibi olacaktır.

ABC A.Ş. Bağlı Ortaklıklar	: 150.000 x 0,90 (%90)	= 135.000 TL
XYZ A.Ş. Bağlı Ortaklıklar	: 200.000 x 0,50 (%50)	= 100.000 TL
Kontrol Gücü Olmayan Paylar (Azınlık Payları)	: 150.000 x 0,10 (%10)	= 15.000 TL
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	: 200.000 x 0,50 (%50)	= 100.000 TL

	Ana Ortaklık ABC A.Ş.	Bağlı Ortaklık XYZ A.Ş.	Eliminasyon		Kontrol Gücü Olmayan Paylar	Finansal Durum Tablosu (Bilanço) Konsolide Tutar
			ABC A.Ş.	XYZ A.Ş.		
Bağlı Ortaklıklar	135.000	100.000	(135.000)	(100.000)	-	-
Ödenmiş Sermaye	200.000	150.000	-	(135.000)	(15.000)	200.000
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	-	-	(100.000)	-	-	(100.000)

Örnek 2: Ana ortaklık konumundaki sermayesi 100.000 TL olan ABC A.Ş., sermayesi 40.000 TL olan bağlı ortaklığı XYZ A.Ş.'nin %80'ine sahip ve hâkim durumdadır. XYZ A.Ş. ana ortaklığının hisselerinin %30'unu nominal değerinden satın almış durumdadır. Bu durumda konsolidasyon sırasında yapılması gerekli eliminasyon işlemleri ve konsolide finansal durum tablosunda gösterilecek tutarlar aşağıdaki gibi olacaktır.

ABC A.Ş. Bağlı Ortaklıklar	: 40.000 x 0,80 (%80)	= 32.000 TL
XYZ A.Ş. İştirakler	: 100.000 x 0,30 (%30)	= 30.000 TL
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	: 40.000 x 0,20 (%20)	= 8.000 TL
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	: 100.000 x 0,30 (%30)	= 30.000 TL

	Ana Ortaklık ABC A.Ş.	Bağlı Ortaklık XYZ A.Ş.	Eliminasyon		Kontrol Gücü Olmayan Paylar	Finansal Durum Tablosu (Bilanço) Konsolide Tutar
			ABC A.Ş.	XYZ A.Ş.		
Bağlı Ortaklıklar	32.000	-	(32.000)	-	-	-
İştirakler	-	30.000	-	(30.000)	-	-
Ödenmiş Sermaye	100.000	40.000	-	(32.000)	(8.000)	100.000
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	-	-	(30.000)	-	-	(30.000)

Örnek 3: Sermayesi 100.000 TL olan ABC A.Ş., sermayesi 80.000 TL olan iştiraki/iş ortağı XYZ A.Ş.'nin %40'ına sahip durumda ve şirket üzerinde önemli etkiye (veya müşterek kontrole¹²) sahiptir. XYZ A.Ş. tarafından ABC A.Ş. hisselerinin %30'unu nominal değerinden satın almıştır. Bu durumda konsolidasyon sırasında yapılması gerekli eliminasyon işlemleri ve finansal durum tablosunda gösterilecek tutarlar aşağıdaki gibi olacaktır.

ABC A.Ş.'nin XYZ A.Ş.'deki payı : $80.000 \times 0,40$ (%40) = 32.000 TL

XYZ A.Ş.'nin ABC A.Ş.'deki payı : $100.000 \times 0,30$ (%30) = 30.000 TL

ABC A.Ş. Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi : $30.000 \times 0,40$ (%40) = 12.000 TL

XYZ A.Ş. Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi : $32.000 \times 0,30$ (%30) = 9.600 TL

	ABC A.Ş.	XYZ A.Ş.	Eliminasyon		ABC A.Ş. Finansal Durum Tablosu	XYZ A.Ş. Finansal Durum Tablosu
			ABC A.Ş.	XYZ A.Ş.		
İştirak/İş Ortaklığı	32.000	30.000	(12.000)	(9.600)	20.000	20.400
Ödenmiş Sermaye	100.000	80.000	-	-	100.000	80.000
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	-	-	(12.000)	(9.600)	(12.000)	(9.600)

5. Sonuç

Günümüzde hukuki olarak birbirinden bağımsız şirketler belirli bir şirketler topluluğu altında faaliyet göstermektedir. Bu noktada şirketler topluluğunda yer alan şirketlerin finansal tablolarının bir bütün olarak sunulması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyacı karşılamak için konsolide finansal tablolar hazırlanmaktadır. Konsolide finansal tablolar ana ortaklık ile pay sahibi olduğu şirketlerin; varlıklarının, borçlarının, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının bir araya getirilmesiyle oluşmaktadır. Bu uygulama ile şirketlerin grup içinde oluşan işlemleri ve bakiyeleri elimine edilerek finansal tabloların gerçeği yansıtması ve finansal tablo kullanıcılarının doğru bilgilendirilmesi sağlanmaktadır. UMS/UFRS kapsamında tam konsolidasyon yöntemi veya özkaynak yöntemine göre eliminasyon yapılırken dikkate alınması gerekli noktalardan birisi de karşılıklı iştirak olarak tanımlanan iki şirketin birbirinin paylarına sahip olmaları durumudur. Bu durum kâğıt üzerinde sermayenin artışına neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, şirketlerin kendi sermayelerine iştirak etmeleri nedeniyle köpük sermaye oluşmaktadır. Bu nedenle Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu'ndan (Alm. POK) esinlenilerek TTK'de karşılıklı iştirak durumu düzenlenmiştir. Bu kapsamda UMS/UFRS'ye göre konsolidasyon işlemi yapılırken karşılıklı iştirak durumundaki şirketlerin payları hesaplanarak eliminasyon işlemlerinin ve sermaye düzeltmesinin yapılması gerekmektedir. Ana ortaklığın paylarının bağlı ortaklık tarafından alınması durumunda karşılıklı iştirak durumu ortaya çıkacağı için konsolide finansal tablolarda karşılıklı iştirak durumundaki bağlı ortaklıkların payı elimine edilmeli ve özkaynaklarda Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi kaleminde ilgili paylar raporlanmalıdır. Özkaynak yönteminin kullanıldığı iştirak/iş ortaklığı ilişkisinde ortaya çıkan karşılıklı iştirak durumunda ise edinilen payların iştirak/iş ortaklığı hesabından elimine edilmesi ve özkaynaklarda Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi kaleminde ilgili tutarların yer alması gerekmektedir. Aksi durumda örnek uygulamalarda görülebileceği üzere sermayede fiktif bir artış olacak ve finansal tablo kullanıcıları yanlış bilgilendirilmiş olacaktır.

12 İki durum arasında uygulama açısından farklılık olmadığı için tek örnek verilmiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Akdoğan, N. & Tenker, N. (2007). *Finansal tablolar ve mali analiz teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aslan, Ü. (2014). Konsolidasyon teorileri ve finansal raporlara olan etkileri. *World of Accounting Science*, 16(4) 77–97.
- Çankaya, F. (2007). Uluslararası muhasebe uyumunun ölçülmesine yönelik bir uygulama: Rusya, Çin ve Türkiye karşılaştırması. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 130–132.
- Çürük, T. & Tanyeri, A. (2018). Uluslararası finansal raporlama standartları 10 kapsamında konsolidasyona geçişin firmaların hisse senedi getirisi üzerindeki etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (77), 45–54.
- Demir, V. & Bahadır, O. (2009). *UFRS/IFRS kapsamında işletme birleşmeleri ve konsolidasyon*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Eyüpgiller, S. S. (2012). *Şirketler topluluğunda konsolidasyon*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Göğüş, S. H. (2007). *IFRS/IFRS çerçevesinde tam konsolidasyon*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı.
- Kaya, İ. (2011). *Türkiye muhasebe ve finansal raporlama standartlarında konsolide finansal tablolar*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Nilsson Okutan, G. (2012). Şirketler topluluğunda karşılıklı iştirak. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 255–267.
- Otlu, F. (1999). Holding şirketlerde mali tabloların konsolidasyonu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13(1), 101–115.
- Selvi, Y. & Yılmaz, F. (2002). SPK Konsolidasyon Tebliği'nin güncellenmesi ve örnek bir uygulama. *Mali Çözüm Dergisi*, 59.
- Temiz, H., Güleç, Ö. F., & Öztürk, E. (2019). Uluslararası finansal raporlama standartları çerçevesinde konsolidasyon kavramının gelişimi ve konsolidasyon teorileri. 4. *Uluslararası Muhasebe Finans ve Denetim Konferansı*, 225–245.
- TFRS 10 Konsolide finansal tablolar standardı. Erişim adresi https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/TFRS_2020/TFRS%2010.pdf
- TFRS 11 Müşterek anlaşmalar standardı. Erişim adresi https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/TFRS_2020/TFRS%2011.pdf
- TMS 28 İştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımlar standardı. Erişim adresi https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_2020/TMS%2028.pdf
- Türel A., & Şenyiğit, B. (2005). İştiraklerin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasında örneklerle özkaynak yöntemi. *Mali Çözüm*, 15, 203-219.
- Türk Ticaret Kanunu (2011). T.C. Resmi Gazete, (Sayı:27846), 11 Şubat 2011.
- Yardımcıoğlu, M. (2008). Finansal tabloların konsolidasyonu ve uluslararası muhasebe standartları yönünden değerlendirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*, (90), 148–157

